

Tullviksbäckens naturreservat

Utgiven av Fjällboholmars samfällighetsförening

2020-10-30

Fjällboholmars Samfällighet
Fritidsområde 2:57
Väddö

Allmänt om området

Historia

Norrtälje kommun beslutade 1974 att området Fjällboholmar skulle få exploateras för fritidsbebyggelse.

Naturvårdsverket krävde då skydd för havsöringsbeståndet i Tullviksbäcken. Därför överlät exploatören 1976 ett större landområde utefter bäcken och havet till Svenska staten för bildande av ett naturreservat.

År 2017 utvidgades reservatet till att även innefatta skogsområdet mellan fjällboholmar och Havsskogen.

Området kring Tullviksbäcken

Tullviksbäcken är mycket betydelsefull för havsöringsreproduktionen i Stockholms län.

Tullviksbäcken har två armar av vilka den mindre går genom vårt område medan den andra går inåt ön och avvattnar Fjällboträsket som är en källsjö mitt på Vaddö. Det rena vattnet i kombination med det faktum att bäcken mynnar ut direkt i havet utan någon zon där t ex. lurande gäddor kan ta sin tull av utvandrande yngel anses vara en bidragande orsak till att havsöringarna finns där och kan fortplanta sig framgångsrikt. Det största problemet – dålig vattentillgång under sommaren – har öringsynglen löst genom att tillbringa ovanligt kort tid i bäcken innan de vandrar ut i Östersjön vilket är en unik genetisk anpassning.

Det finns även en pumpstation vid Fjällboträsket som ser till att tillföra vatten till bäcken under torrperioder.

Den ganska okända arten flodnejonöga har nyligen också (2008) påträffats i Tullviksbäcken.

Bäcken kantas av alkärr och frisk granskog som är rik på örter. Närmast havet blir skogen mager och karg – ett vackert utflyktsmål och fint område att ströva runt i.

Längs stränderna hittar man havtorn, som är något av en karaktärsväxt för Upplandskusten. Här får havtornet det ljus den behöver, och saltstänk från Östersjön.

För att skydda havsöringen i samband med uppsökandet av lekplatserna i bäcken gäller fiskeförbud i havet intill 500 meter från mynningen av Tullviksbäcken under tiden fr o m 1 september t o m 31 december.

Södra reservatsmarken (mellan Havsskogen och Södra området)

I den södra delen av reservatsmarken finner vi gles och lucker uppvuxen skog med mycket gamla träd med senvuxna tallar och inslag av stora lövträd men även partier med sumpskog och glesa hållmarker. På de gamla granarna finns en väl utvecklad hänglavflora och området är hemvist till flera ovanliga svampar, lavar och andra rödlistade arter.

Ett fint utbyggt nät av stigar gör det södra området väl lämpat för friluftsliv och snitslade stigar leder in till reservatsmarken från väg 14, 16 och 18 och flera stigar leder sedan vidare över till havsskogen.

Lämningar

Det finns mängder av kulturgeografiska lämningar i reservatet som visar på äldre tiders jordbruk såväl som gruvsdrift, betesdrift, fiske och skogsbruk och de äldsta spåren dateras troligtvis tillbaka till medeltiden.

Längs lilla Tullviksbäcken mellan södra och norra området finns många intressanta lämningar och rester av den gamla bondevägen syns tydligt på den västra sidan där man fortfarande ser vägens kantstenar i landskapet. Vägen finns utmärkt på äldre kartor och lär ha använts innan kustvägen byggdes. Det finns även spår av flera husgrunder samt bärbuskar och fruktträd som vittnar om tidigare bebyggelse. Längre ut mot ängsmarken syns spår av odlingsrösen och gamla ladugårdar vilket tyder på att ängen tidigare använts som betesmark.

Det finns även stora bestånd av vildväxande hassel vilket tidigare var vanligt i odlingslandskap där man samlade hasselnötter som föda åt både människor och djur.

På den östra sidan om bäcken syns spår av gruvsdriften som pågick där på 1800-talets mitt med stora blockstenar runt i naturen som vittnar om brytningen. Tre mindre mindre gruvor ska ha legat mellan väg 11 och bäcken men deras exakta läge är idag okänt och de kan delvis ha fyllts igen i samband med projekteringen av området. Gruvorna hade namnet slumpengruvorna och märkdalsgruvan och den senare skall ha brutits ner till ett djup av 13 meter.

I de södra delarna av reservaten precis i reservatsgränsen mot havsskogen återfinns den så kallade Hafsgruvan som ska ha brutits ner till 15 meters djup.

Vidare längs kusten finner man spår av militär aktivitet med tre kustnära befästningar som tidigare innehållit eldställningar för mindre sjömålskanoner samt därtill några mindre spaningsbunkrar.

Dessa uppfördes under andra världskriget och förstärktes vidare under kalla kriget för att slutligen demilitariserades och plomberas i början av 2000-talet.

Längs kustremsan kan man ännu finna rester i form av tegelstenar, stenmurar och bärbuskar som vittnar om äldre bebyggelse. Barnen till fiskarfamiljerna som bodde här gick i Tomta skola ett par dagar i veckan och fotvandrade genom skogen från mitten av 1800-talet.

Vid slutet av väg sju finner man två rösen som tros gå tillbaka medeltid eller vikingatid och följer man stigen från väg 7 som leder till det borte röset kan man föreställa sig att det kan ha haft en strategisk betydelse där det är beläget på en höjd som då troligtvis hade fri sikt ut över havet.

Föreskrifter

Föreskrifterna för reservatet säger blanda annat:

- hund skall hållas kopplad året runt.
- Man får ej framföra motordrivna fordon
- Man får ej bryta kvistar eller störa djurliv
- Det är förbjudet att plocka med t ex stenar från strandområdet.
- Eldning får inte förekomma (medhavd grill bör inte vara något problem, förutsatt att man inte lämnar några spår)

Skötsel

Naturresevatets skötsel utförs av Skogsstyrelsen som har en särskilt tjänsteman ansvarig för bland annat Tullviksbäckens naturresevat. Utöver allmän tillsyn och t ex röjning av kullfallna träd vid stigen mot Fjällbostrand är en stor skötselinsats pumpanläggningen för vatten från Fjällboträsket till bäcken för att förhindra uttorkning på sommarhalvåret.

Tullviksbäckens naturresevat ingår i EU:s nätverk av Natura 2000 områden och i samband med detta finns sedan 2007 en särskild bevarandeplan:

Natura 2000 klassificeringen innebär att 'gynnsam bevarandestatus' uppnås för de naturtyper och arter som listas av EU:s Art- och habitatdirektiv.

Inom Tullviksbäckens resevat koncentreras intresset till vissa delar av skogsmarken där man bland annat strävar man efter att öka mängden döda träd, något som blir alltmer tydligt i skogen inom resevatområdet. Man strävar även efter att särskilt bevara två arter som är hotade i ett europeiskt perspektiv; större vattensalamander och stensimpa.

Vi har inom resevatet och vårt samfällighetsområde rikligt av mindre vattensalamander och bland dessa förekommer också varierande mängder av arten större vattensalamander.

Bland annat hittar du vattensalamandrar under sommaren i småvatten ("hällkar") bland kustklipporna. Det är mycket viktigt att uppträda hänsynsfullt och t ex hindra barn att fånga vattensalamandrar.

Fjällboholmarna

Fjällboholmarna

